

11. INTERVIEW Robin Hoods in het lokaal bestuur

Het thema veiligheid is nooit van de politieke agenda verdwenen. Toch heeft het weer extra aandacht gekregen sinds de coronacrisis, met onder andere de coronarellen in verschillende steden en protestacties door corona-critici. Mede als gevolg hiervan is er een nationaal programma Leefbaarheid en Veiligheid⁴⁹ gestart. Welke ontwikkelingen op het gebied van veiligheid verdienen de komende jaren de aandacht? Hierover interviewen we Julien van Ostaaijen, lector Recht & Veiligheid bij Avans Hogeschool.

Julien van Ostaaijen, Bernell Herder en Hasse van der Veen

⁴⁹<https://www.volkshuisvestingnederland.nl/onderwerpen/dossier-leefbaarheid/alle-illustratieve-artikelen/programma-leefbaarheid-en-veiligheid>

Sinds eind 2019 ben je lector Recht & Veiligheid bij Avans Hogeschool. In je lectorale rede⁵⁰ van 27 mei 2021 geef je aan dat het lectoraat zich onder andere richt op initiatieven die oplossingen aandragen voor (lokale) veiligheidsproblemen. De personen die betrokken zijn bij deze initiatieven noem je “de Robin Hoods van de rechtstaat”. Wat bedoel je hiermee?

"In het algemeen doen we onderzoek naar manieren waarop decentrale besturen de veiligheid kunnen verbeteren en hoe de wet daar ruimte voor biedt die mogelijk nu nog niet wordt benut. Met Robin Hoods van de rechtstaat bedoelen we bestuurders, politici en ambtenaren, maar ook burgers, die voor het nobele doel, zoals veiligheid, de regels buigen of breken. Denk aan burgemeester Jan Boelhouwer die 'via een briefje onder zijn ruitenwisher⁵¹' een lokale bank gegevens verstrekt over vermeende criminelen, zodat zij geen hypotheek of andersoortige financiering krijgen. Of denk aan een wethouder die besluit dat de kostendelersnorm niet meer geldt voor kwetsbare inwoners in zijn gemeente, waardoor deze inwoners minder op hun bijstandsuitkering worden gekort. Deze lokale bestuurders houden zich niet aan de wet, maar doen dat niet voor eigen gewin. Ze menen dat het regelbuigen of -breken nodig is voor de veiligheid of leefbaarheid in hun gemeente en voor hun inwoners. Overigens kunnen ook inwoners Robin Hood gedrag vertonen. Denk aan burgerwachten of -opsporingsteams. Maar interessant bij bestuurders en ambtenaren is dat van hen het goede voorbeeld wordt verwacht. We verwachten dat zij wetten en regels goed opvolgen en uitvoeren. Anderzijds zien juist lokale bestuurders en ambtenaren van dichtbij dat sommige regels in bepaalde gevallen niet werken. Wat doe je dan? Houd je je aan de wet of kies je ervoor de regels anders te interpreteren of te negeren?"

Op welke manieren onderzoekt jouw lectoraat deze Robin Hoods? En wat moet dit opleveren voor gemeenten?

"We doen nu onderzoek naar het Robin Hood gedrag onder wethouders. Dat gaat dan over vragen als: hoe vaak komt Robin Hood gedrag onder wethouders voor, waarom kiezen ze daarvoor en waar moeten ze rekening mee houden als ze dit (willen) doen? Later dit jaar willen we dat onderzoek ook uitbreiden naar ambtenaren. Het zijn vaak de ambtelijk professionals die als tussenpersoon tussen bestuur en samenleving met creatief regelgebruik te maken krijgen. Zij moeten omgaan met mondige burgers, maar ook met bestuurders die soms de grenzen van het toelaatbare opzoeken, of overschrijden, ook al menen ze zelf dat dit voor een 'nobel doel' is. En soms krijgen ze te maken met bestuurders die hen vragen zelf de regels te overschrijden, met de nodige dilemma's tot gevolg. We willen deze professionals helpen door te onderzoeken hoe ze binnen de grenzen van wet en regels (nog beter) aan een veiligere samenleving bij kunnen dragen. Daarnaast willen we professionals helpen hoe ze met mensen om kunnen gaan die zich voor wat voor reden dan ook niet aan de regels willen houden. De professional kan immers zowel binnen de eigen organisatie als door de samenleving onder druk worden gezet om de regels te breken."

⁵⁰<https://www.avans.nl/onderzoek/expertisecentra/veiligheid/lectoraten/recht-en-veiligheid/lectorale-rede>

⁵¹<https://www.bndestem.nl/oosterhout/burgemeester-boelhouwer-werd-bedreigd-door-criminelen-drugsgeld-levert-enorm-rendement-op~a89c2af0/>

11 - Julien van Ostaaijen (Foto: Joris Buijs)

Welke ontwikkelingen op gebied van lokale veiligheid zijn verder van belang voor gemeenten?

"Voor de Vereniging van Nederlandse Gemeenten hebben we een verkenning⁵² uitgevoerd naar de ontwikkelingen die nu spelen rondom veiligheid en wat voor impact die hebben op het lokale veiligheidsbeleid in 2030. Belangrijke onderwerpen hierbij zijn verharding en maatschappelijke onrust, ondermijning, toezicht en handhaving, veiligheid in het sociaal domein en cybercrime. We zien op meerdere terreinen ontwikkelingen die zowel een positieve als negatieve kant hebben voor veiligheid. Denk onder meer aan de technologische vooruitgang. Die biedt criminelen onder andere via cybercrime meer mogelijkheden, maar ook de professionals die zich bezighouden met opsporing en handhaving weten in hun werk steeds vaker en beter gebruik te maken van technologie. Hetzelfde zien we bij de rol van inwoners. Enerzijds proberen criminelen kwetsbare inwoners in hun ondermijnende activiteiten te betrekken. Anderzijds zijn veel inwoners actief om zelf vormen van criminaliteit of geweld op te sporen. Naast eerdergenoemde burgeropsporingsteams kun je dan bijvoorbeeld denken aan kappers die een cursus volgen om huiselijk geweld bij hun klanten te herkennen."

Hoe draagt jouw lectoraat bij aan oplossingen voor bovengenoemde vraagstukken? En met wie werk je samen om bovengenoemde vraagstukken op te lossen?

"Meer nog dan universiteiten zijn hogescholen bezig met praktijkgericht onderzoek. Ze laten zich sturen door de vragen uit de praktijk en werken doorgaans met de praktijk samen aan oplossingen. Dat is volgens mij een effectieve manier van werken en ik heb het idee dat gemeenten ook steeds beter doorkrijgen dat ze met hogescholen en lectoren tot goede oplossingen voor hun problemen kunnen komen. In het geval van het eerdergenoemd onderzoek naar leefbaarheid en veiligheid kunnen hogescholen lokale professionals helpen door te onderzoeken hoe ze binnen de grenzen van wet en regels aan een betere samenleving bij kunnen dragen.

Onze praktijkpartners kunnen gemeenten zijn die ons benaderen. In mijn lectoraat werk ik daarnaast veel met de belangenorganisaties van lokale professionals en bestuurders, zoals de Wethoudersvereniging. Daarnaast werken we samen met studenten. Veel van de studenten van de opleidingen die verbonden zijn aan het lectoraat zijn immers de juridische, bestuurskundige, veiligheidskundige en sociale professionals van morgen en krijgen dan ook met de thema's te maken die we in het lectoraat onderzoeken. Dat gaat van de (toekomstige) juridisch professional die de burgemeester moet adviseren over het sluiten van een drugspannd tot de sociale professional die zich

⁵²<https://research.tilburguniversity.edu/en/publications/lokaal-veiligheidsbeleid-in-2030-normaliseren-versnellen-en-alert>

afvraagt of hij of zij een protocol terzijde mag schuiven ten behoeve van het welbevinden van de cliënt. Daarnaast ben ik ook enthousiast over het werk van verschillende collega-lectoren die elkaar treffen in verschillende lectoratenplatforms zoals Platform Stad en Wijk, maar ook platforms rondom lectoren die zich richten op veiligheid of op juridische vraagstukken."

Welke les wil je gemeenten tenslotte op basis van je onderzoek meegeven?

"Ik denk dat het lokaal bestuur niet kan zonder een bepaalde mate van Robin Hood gedrag: dus bestuurders of ambtenaren die voor het nobele doel de rek in de regels zoeken. We zien ook dat inwoners daar vaak begrip en zelfs waardering voor hebben. Zorg er aan de andere kant echter ook voor dat het mes niet te bot wordt. Te veel creatieve omgang met regels kan tegen je werken, aangezien bestuurders en ambtenaren ook een voorbeeldfunctie hebben. Wij willen hen helpen daarin de goede balans te vinden."